

Kitaabka Daanyeel - Boqol iyo Soddon iyo Labaad

Muujiinta Muhiimadda Nebinimo ee Tijaabada Labaad: Fahamka Sawirka Bahalka iyo Wakhtiga Shaabadaynta ee 144,000ka

Jeff Pippenger
2024-03-12

Maqaallooyinkii hore waxaannu waqti ku bixinay aqoonsiga sifooyinka nebiyadeed ee tijaabada labaad ee saddexda tijaabo ee ay matalaan saddexda malaa'igood. Malaa'ig walba waxay matalaysaa tijaabo gaar ah, tijaabada labaadna waxa loo soo bandhigay tijaabo muuqaal ah. Waxaannu aqoonsannay dhammaan saddexda malaa'igood, tijaabooyinkooda kala duwana sidoo kale waxa lagu aqoonsaday Daniel cutubka koowaad, halkaas oo tijaabada labaad ee saddexda tijaabo ay ku dhisnayd muuqaalka Daanyeel iyo saddexdii mudane ee qiimaha badnaa ka dib markay cuneen cunto khudradeed, halkii ay ka cuni lahaayeen cuntadii Baabuloon. Sifo kale oo tijaabada labaad ka mid ahi waa in marar badan lagu matalo astaan muujinaysa isku-darka Kaniisadda iyo Dawladda.

Saddexda malaa'igba iyo imtixaannadooda kala duwanba waxaa lagu aqoonsadaa dhacdadii ku saabsanayd dhicitaankii Baabelkii Nimrod ee Bilowgii cutubka kow iyo tobnaad. Saddexda imtixaan halkaas waxaa lagu matalay saddexda jeer ee weedha “kaalaya” lagu adeegsaday aayadaha saddex, afar, iyo toddoba. Weedha labaad ee “kaalaya,” ee ku jirta aayadda afraad, waxay calaamad u tahay imtixaankii malaa'igta labaad.

Oo waxay yidhaahdeen, Kaalaya, aynu dhisanno magaalo iyo munaarad, oo dusheedu samada gaadho; oo aynu magac isu yeelno, waaba intaasoo aynu ku kala firidhsanno dhulka dushiisa oo dhan. Bilowgii 11:4.

Magaalo waxay u taagan tahay dawlad, munaaraduna waxay u taagan tahay kaniisad. Waxay kaloo jeclaayeen dabeecad gaar ah, sida lagu muujiyey rabitaankoodii ahaa inay magac isu sameeyaan. Imtixaanka labaad dabeecaddu badanaa way muuqataa, waxaana taa lagu sameeyaa iyadoo la barbar dhigo dabeecad ka soo horjeedda, sida ay u matalaan Qaabiil iyo Haabiil, bikradaha xigmadda leh iyo kuwa nacasyada ah, ama imtixaankii labaad ee Daanyeel ee ku saabsanaa muuqaalka indhaha lagu arkay ee u dhexeeyey kuwii cunay cuntadii Baabuloon iyo kuwii cunay khudrad.

Addoommadaada waan ku baryayaaye, toban maalmood na tijaabi; oo ha nala siiyo khudaar aan cunno iyo biyo aan cabno. Dabadeedna wejiyadayada ha lagu eego hortaada, iyo wejiga wiilasha cuna qaybta cuntada boqorka; oo sidaad u aragto ula dhaqan addoommadaada. Markaasuu arrinkan kaga oggolaaday, oo toban maalmood buu tijaabiyey. Oo dhammaadkii tobanka maalmood wejiyadoodii waxay u muuqdeen kuwo ka qurux badan oo jidh ahaan ka buurbuuran dhammaan wiilashii cuni jiray qaybta cuntada boqorka. Daanyeel 2:12–15.

Taariikhda Millerite-ka, imtixaankii malaa'igta labaad waxa uu muujiyey laba qaybood oo cibaadaysato ah. Qaybtii ku fashilantay imtixaanka waxay noqdeen gabdhihii Rooma, halka qaybta kalena ay ahaayeen kuwa aaminka ah oo sii wada raacidda iftiinka sii kordhaya. Gabdhaha Rooma waxay ka tarjumayaan dabecadda nebinimo ee hooyada, hooyada ay gabdhaheeda u noqdeenna waxaa lagu gartaa inay tahay hooyada sinooleyaasha. Sida nebinimada ah, sinoole waa kaniisad gasha xidhiidh ay la yeelato dawladda, sida uu yahay suuradda baabtiisnimada.

Malaa'igta ugu horraysa saddexda malaa'igood ee ku xusan Muujintii cutubka afar iyo tobnaad, waxay xambaarsan tahay dhammaan saddexda imtixaan ee mid kasta oo ka mid ah saddexda malaa'igood, sida uu sidoo kale yahay Daanyeel cutubka koowaad. Daanyeel laba iyo tobnaadna habka imtixaanka saddexda tallaabo leh ayaa sidoo kale lagu aqoonsaday, sidaas darteed habka imtixaanka saddexda tallaabo leh wuxuu ku jiraa bilowga iyo dhammaadka labadaba ee kitaabka Daanyeel.

Kuwa badan ayaa la daahirin doonaa, oo la caddayn doonaa, oo la tijaabin doonaa; laakiin kuwa sharka leh shar bay samayn doonaan; oo kuwa sharka leh midkoodna ma garan doono; laakiin kuwa xigmadda leh way garan doonaan. Daanyeel 12:10.

Tijaabada kowaad ee aayadda laba iyo tobnaad ku jirta waa daahirinta ka dhacda barxadda meesha quduuska ah, halkaas oo wanka lagu gowraco oo xaq-yeelidana dembilaha loogu tiriyo. Tijaabada labaad ee aayadda laba iyo tobnaad ku jirta waa in caddaan laga dhigo, taas oo uu metelo meesha quduuska ah ee meesha quduuska ah, taas oo ka dhigan marka quduus-ka-dhigidda la siiyo rumaystaha. Tallaabada saddexaad waa in la imtixaamo, taas oo ka dhigan xukunka Qolka Ugu Quduusan, halkaas oo dadka Ilaah la shaabadeeyo oo ammaanta la dhammaystiro. Labada qaybood ee caabudayaasha ahna waxaa matala kuwa sharka leh oo aan wax garanayn, iyo kuwa xigmadda leh oo wax garanaya.

Imtixaanka labaad, oo marar badan lagu matalay Erayga quduuska ah, wuxuu u taagan yahay imtixaan muuqaal ah, kaas oo laba nooc oo caabudayaal ah lagu muujiyo, isla markaana midowga Kaniisadda iyo Dawladda lagu astaan yeelo. Sidoo kale waxaa aad muhiim u ah in astaanta imtixaanka labaad ay tahay inuu ka horreeyo imtixaanka saddexaad, halka imtixaanka saddexaadna uu ka dhigan yahay xukun. Hase ahaatee, waxaa jira qodob muhiim ah oo xagga xukunka imtixaanka saddexaad ah, waayo saddexda imtixaanba mid kasta wuxuu ku lug leeyahay xukun, laakiin labada hore waxaa lagu meeleeeyey taariikh ay weli suuragal ka tahay horumarinta dabecadda. Imtixaanka saddexaadse wuu ka duwan yahay, waayo waa imtixaan nebiyeed oo kala-saaris ah, kaas oo si fudud u aqoonsanaya nooca caabudaha aad ku noqotay labadii tallaabo ee hore ee habka imtixaanka.

Waqtiga shaabadaynta ee boqol iyo afar iyo afartan kun, oo bilaabmay Sebtembar 11, 2001, kuna dhammaanaya sharciga Axadda ee Maraykanka, waxaa jira saddex imtixaan. Imtixaankii ugu horreeyey wuxuu ahaa markii malaa'igtii soo degtay Sebtembar 11, 2001, oo iyadoo waafaqsan malaa'igtii ku soo degtay taariikhda Millerite-ka Agoosto 11, 1840, imtixaankaasi markaas wuxuu noqdaa imtixaan ku saabsan cuntada. Daanyeel cutubka koowaad, imtixaankii ugu horreeyey wuxuu ahaa markii Daanyeel qalbigiisa ku goostay inuusan cunin cuntadii boqorka. Markii Ruuxa

Quduuska ahi ku soo degay baabtiiskii Masiixa, dabadeedna uu afartan maalmood soomay, imtixaankiisii ugu horreeyey wuxuu ahaa cunto.

Imtixaanka saddexaad oo ugu dambeeya ee wakhtiga shaabadaynta boqol iyo afar iyo afartanka kun waa sharciga Axadda. Wakhtigaas dhammaan kuwa faham u leh waajibaadka Sabtida maalinta toddobaad, oo doorta inay caabudaan maalinta qorraxda, waxay heli doonaan calaamadda bahalka, oo waxay ku lumin doonaan weligood. Saddex sannadood dabadeed, cutubka koowaad ee Daanyeel, Daanyeel iyo saddexdii mudanayaal ahaa waxaa la hor geeyey Nebukadnesar (astaanta sharciga Axadda), si loogu xukumo tababarkoodii saddexdii sannadood ee ka horreeyey. Markii Aabbaha iyo Wiilku ay hoos ugu degeen qisadii Nimrod ee caasinnimada “tag” kii saddexaad, waxay ahayd inay afkooda isku khaldaan oo ay ku kala firdhiyaan dhulka. Imtixaanka saddexaad waa imtixaanka kala saara labada qaybood weligood.

“Masaalka haramaha iyo kan shabagga labaduba si cad bay u barayaan in aanu jirin waqti ay kuwa sharka oo dhammu Ilaah u soo jeesan doonaan. Sarreenka iyo haramuhu way isla koraan ilaa goosashada. Kalluunka wanaagsan iyo kan xunba si wadajir ah ayaa xeebta loogu soo jiidaa kala-soocidda ugu dambaysa.”

“Haddana, masaalladani waxay ina barayaan in aanay jirin fursad imtixaan kale xukunka dabadiis. Marka hawsha injiilku dhammaato, isla markiiba waxaa xiga kala-soocidda kuwa wanaagsan iyo kuwa sharka leh, qaddarka koox kastana weligiisba si joogto ah ayuu u go’an yahay.” Christ’s Object Lessons, 123.

Waqtiga shaabadaynta boqolka iyo afartan iyo afarta kun ahi waxay ku dhammaataa sharciga Axadda ee dhowaan imanaya, oo u dhexeeya imtixaankaas saddexaad iyo imtixaankii kowaad ee yimid Sebtembar 11, 2001, imtixaanka labaad ayaa lagu soo dejiyaa Adventisamka La'odikiya. Waxaa jirta “wakhti nimco ma jiro xukunka dabadiis,” waayo, shaqada injiilka ayaa markaas u dhammaatay boqolka iyo afartan iyo afarta kun.

Walaal White waxay meelo badan ku baraysaa in haddii aynaan ka gudbin imtixaanka koowaad, markaas aynaan ka gudbi karin imtixaanka labaad; oo haddii aynaan si guul leh uga gudbin imtixaanka labaad, fashilkeenna wuxuu ka muuqan doonaa imtixaanka saddexaad, oo ah imtixaanka kama dambaysta ah ee lagu kala saaro xaqiiqda.

“Waxaa dib laygu tusay ku dhawaaqiddii imaatinkii ugu horreeyey ee Masiixa. Yooxanaa waxaa lagu soo diray ruuxii iyo xooggiisii Eliyaah si uu jidka Ciise u sii diyaariyo. Kuwii diiday markhaatifurkii Yooxanaa wax faa’iido ah kama ay helin waxbariddii Ciise. Mucaaradkoodii farriintii sii sheegaysay imaatinkiisa ayaa dhigay meel aanay si fudud uga aqbali karin caddaynta ugu xooggan ee ah inuu isagu yahay Masiixii. Shayddaanku wuxuu ku hoggaamiyey kuwii diiday farriintii Yooxanaa inay weli sii fogeeyaan, oo ay diidaan oo iskutallaabta ku qodaan Masiixa. Markay sidan yeeleen, waxay isa saareen meel aanay ka heli karin barakada maalintii Bentakostiga, taas oo bari lahayd jidka loo galo meesha quduuska ah ee samada. Jeexmidii daaha macbudka waxay muujisay in allabaryadii iyo qaynuunnadii Yuhuudda aan mar dambe la aqbali doonin. Allabarigii weynaa waa la bixiyey, waana la aqbalay, oo Ruuxa Quduuska ah oo soo degay maalintii Bentakostiga ayaa maskaxdii xertii ka

leexiyey meesha quduuska ah ee dhulka una jeediyey tan samada, halkaas oo Ciise uu ku galay dhiiggiisa qudhiisa, si uu xertiisa ugu shubo faa'iidooyinka kafaaraggudkiisa. Laakiin Yuhuuddu waxaa looga tegey gudcur buuxa. Waxay lumiyeen iftiin kasta oo ay ka heli kari lahaayeen qorshaha badbaadada, welina waxay ku kalsoonaayeen allabaryadoodii iyo qurbaannadoodii aan waxtarka lahayn. Meesha quduuska ah ee samadu waxay beddeshay tii dhulka, hase ahaatee wax aqoon ah uma ay lahayn isbeddelkaas. Sidaa darteed kama ay faa'iidaysan karin dhexdhexaadinta Masiixa ee meesha quduuska ah.

“Kuwo badan ayaa naxdin ku eegaya jidkii Yuhuuddu u martay diidmada iyo iskutallaabta ku qodbidada Masiixa; oo markay akhriyaan taariikhda xadgudubkii ceebta badnaa ee loo geestay, waxay u maleeyaan inay isaga jecel yihiin, oo aanay isaga u diideen lahayn sidii Butros sameeyey, ama aanay iskutallaabta ugu qodbideen lahayn sidii Yuhuuddu sameeyeen. Laakiin Ilaaha akhriya quluubta dadka oo dhan ayaa imtixaan geliyey jacaylkaas ay qirteen inay u qabeen Ciise. Samada oo dhammu waxay danayn qoto dheer leh ku daawanaysay sida loo qaabilay farriintii malaa'igta koowaad. Laakiin qaar badan oo qirtay inay Ciise jecel yihiin, oo ilmada daadiyey markay akhriyeen qisada iskutallaabta, waxay ku jeesjeeseen warka wanaagsan ee imaatinkiisa. Halkii ay farriinta farxad ku qaabili lahaayeen, waxay ku dhawaaqeen inay tahay khiyaano. Waxay necbaadeen kuwii jeclaa muuqaalkiisa, oo waxay ka xireen kaniisadaha. Kuwii diiday farriintii koowaad wax faa'iido ah kama helin tan labaad; mana ayan ka faa'iidaysan qayladii habeenbadhkii, taas oo ahayd inay u diyaariso inay rumaysad kula galaan Ciise meesha ugu quduusan ee macbudka samada. Oo iyagoo diiday labadaas farriimood ee hore, waxay sidaas u madoobeeyeen garashadooda ilaa aanay iftiin ku arki karin farriinta malaa'igta saddexaad, taas oo muujinaysa jidka loo maro meesha ugu quduusan. Waxaan arkay in sida Yuhuuddu Ciise iskutallaabta ugu qodbeen, sidaas oo kale kaniisadaha magac-u-yaalka ahi ay u iskutallaabta ku qodbeen farriimahan; sidaas daraaddeedna aqoon uma laha jidka loo maro meesha ugu quduusan, mana ay ka faa'iidaysan karaan shafeecada Ciise ee halkaas. Sida Yuhuudda oo bixisay allabaryadoodii aan waxtarka lahayn, sidaas oo kale iyaguna waxay kor u qaadaan baryadoodii aan waxtarka lahayn qaybtaas uu Ciise ka baxay; Shayddaankuna, isagoo ku faraxsan khiyaanada, wuxuu isu ekaysiiyaa mid diin leh, oo wuxuu maskaxda kuwaas Masiixiyiinta sheegta ah u jeediyaa xaggiisa, isagoo ku shaqaynaya xooggiisa, calaamadihiisa, iyo cajaa'ibtiisa beenta ah, si uu dabinkiisa ugu adkeeyo.” Early Writings, 259–261.

Haddii aynaan aqbali doonin farriinta digniinta ah ee uu matalayo Sebtembar 11, 2001, markaas hubaal waxaynu aqbali doonnaa sharciga Axadda marka uu yimaado, haddii aynu weli nool nahay. Taas marka la yidhaahdo, imtixaanka aynu ku go'aaminno masiirkeenna weligeed ah, iyo imtixaanka ay tahay inaynu ka gudubno ka hor intaan nalagu shaabadayn sharciga Axadda, kaas oo ah imtixaanka ay tahay inaynu ka gudubno ka hor intaan waqtiga nimcadu xidhmin, waa imtixaanka labaad, waana imtixaanka sawirka bahalka.

“Rabbigu si cad buu i tusay in suuradda bahalka la samayn doono ka hor intaan wakhtiga nimcadu xidhmin; waayo, iyadu waxay ahaan doontaa imtixaanka weyn ee dadka Ilaah, kaas oo aayahooda weligeed ah lagu go'aamin doono. Mowqifkaagu waa isku dhexyaac isburinno ah oo sidaas u qasan in ay aad u yar yihiin kuwa lagu khiyaanayn doono.

“Muujintii 13 mawduucan si cad ayaa loo soo bandhigay; [Muujintii 13:11–17, waa la soo xigtay].”

“Tanu waa imtixaanka ay tahay in dadka Ilaah maraan ka hor intaan la shaabadayn. Kuwa dhammaantood daacadnimadooda Ilaah ku caddeeyey iyagoo xajinaya sharcigiisa oo diiday inay aqbalaan sabti been-abuur ah, waxay hoos geli doonaan calanka Rabbiga Ilaah Yehowah, oo waxay heli doonaan shaabadda Ilaaha nool. Kuwa ka tanaasula runta asalkeedu samada yahay oo aqbala sabtida Axadda, waxay heli doonaan calaamadda bahalka.” Manuscript Releases, volume 15, 15.

Imtixaanka labaad ee wakhtiga shaabadaynta ee boqol iyo afartan iyo afarta kun waa imtixaan muuqaal nebiyadeed. Wuxuu u baahan yahay in la garto samaysanka sawirka bahalka ee Maraykanka, imtixaankaasna waxaa lagu muujin karaa oo keliya iyada oo loo marayo Erayga nebiyadeed ee Ilaah. Intaas waxaa ka sii badan, Erayga nebiyadeed ee Ilaah waxaa fahmi doona oo keliya kuwa doorta inay cunaan farriinta roobka dambe, taas oo loo matalay habraaca xariiq ka koraysa xariiq. Haddii aynu diidno inaynu cunno farriinta ku jirta gacanta malaa’igta xoogga badan ee Muujintii siddeed iyo tobnaad marka ay soo degto, ma yeelan doonno awoodda aynu ku garanno samaysanka sawirka bahalka.

Si loo cuno farriinta ku jirta gacanta malaa’igta, waxaa loo baahan yahay in ardayga wax sii sheegidda uu arki karo in malaa’igtu farriin ku hayso gacantiisa. Marka malaa’igta xoogga badan ee Muujintii siddeed iyo tobnaad ay soo degto, aayaddu wax ku jira gacantiisa si cad uma tilmaamayso, laakiin habraaca xariiq korkeed xariiq wuxuu ku adkeeyaa maraggo badan in had iyo goor ay farriin ku jirto gacanta malaa’igaha soo dega. Kuwa diida habraaca xariiq korkeed xariiq, way ka indho la’yihiin farriinta bixisa caddaynta ah in ekaanta bahalka ay ka samaysmayso Maraykanka. Taas waa in la garto, waayo aayahayaga weligeed ah wuxuu ku dhisan yahay garashada runtaas. Xarriiq korkeed xariiq, Sister White waxay astaamaha wax sii sheegidda ee malaa’igta kowaad ku aqoonsataa isla astaamaha malaa’igta xoogga badan ee Muujintii cutubka siddeed iyo tobnaad.

“Waxaa la i tusay danayntii ay samada oo dhammu ka lahayd hawsha ka socotay dhulka. Ciise wuxuu amray malaa’ig xoog badan inay soo degto oo uga digto dadka dhulka deggan inay isu diyaariyaan imaatinkiisa labaad. Markii malaa’igtu ka tagtay hortiisa Ciise ee samada, iftiin aad u dhalaalaya oo ammaantiisu weyn tahay ayaa ka horreeyey. Waxaa la ii sheegay in hawshiisu ahayd inay dhulka ku iftiimiso ammaantiisa oo ay dadka uga digto cadhada Ilaah ee soo socota. Dad aad u badan ayaa iftiinka qaatay. Qaarkood waxay u ekaayeen kuwo aad u xasilloon oo miisaan leh, halka kuwo kalena ay faraxsanaayeen oo rayrayn ku dheehnayd. Kuwii iftiinka qaatay oo dhammu wejiyadooda samada ayay u jeediyeen, Ilaahna way ammaaneen. In kastoo uu dhammaantood ku daatay, qaar waxay keliya galeen saamayntiisa, hase yeeshee qalbi ahaan ma ay aqbalin. Kuwo badan waxaa ka buuxsamay cadho weyn. Wadaaddo iyo dadweyneba waxay la midoobeen kuwa xun, oo si adag bay isaga caabiyeen iftiinkii uu malaa’igta xoogga badani faafiyey. Laakiin kulli kuwii aqbalay way ka soo bexeen dunida oo si dhow bay isugu midoobeen.”

“Shayddaanka iyo malaa’igihisu waxay si aad ah ugu mashquulsanaayeen inay isku dayaan inay maskaxda dad inta ugu badan ka jeediyaan iftiinka. Kooxdii diiddayna waxaa lagu daayay gudcur. Waxaan arkay malaa’igta Ilaah oo si qoto dheer danaynaysa dadkiisa qirta inay isaga yihiin, si ay u qorto dabeecaddii ay muujiyeen markii farriintii ka timid jannada loo soo bandhigay. Oo maaddaama kuwo aad u badan oo qirtay inay Ciise jecel yihiin ay farriintii jannada kaga jeesteen quudhsasho, jeesjees, iyo nacayb, ayaa malaa’ig gacanta ku haysatay warqad duuban waxay qortay diiwaanka ceebta leh. Jannada oo dhammuna waxaa ka buuxsamay cadho xaq ah in Ciise sidaas loogu fududaado kuwa qirta inay isaga raacsan yihiin.” Early Writings, 245, 246.

Qoraalkaas dhexdiisa, malaa’igtii kowaad ee Muujintii cutubka afar iyo tobnaad waxaa “loo igmaday” “inay soo degto oo uga digto dadka dhulka deggan inay isu diyaariyaan muuqashadiisa labaad,” taas oo ah isla hawshii malaa’igta Muujintii cutubka siddeed iyo tobnaad. Hawshii malaa’igta kowaad waxay ahayd “inay dhulka ku iftiimiso ammaanteeda oo ay dadka uga digto cadhada Ilaah ee soo socota,” taas oo haddana mar kale ah hawsha malaa’igta cutubka siddeed iyo tobnaad. Kuwii fariinta aqbalay “waxay ammaaneen Ilaah,” kuwii fariintana diidayna “waxaa looga tegey gudcur buuxa.”

Daanyeel iyo saddexdii mudane waxay doorteen inay cunaan cuntadii jannada, halka kooxda kalena ay cuneen cuntadii Baabuloon. Dhammaadkii “imtixaankii muuqaalka” ee tobanka maalmood, Daanyeel iyo saaxiibbadiis waxay ammaaneen Ilaah, maxaa yeelay wejiyadoodu muuqaal ahaan way ka buurbuurnaayeen kana qurux badnaayeen kuwii cunay cuntadii Baabuloon. Farriinta malaa’igta kowaad ee Muujintii cutubka afar iyo tobnaad waxay matashaa saddexdaas imtixaan oo dhan gudahooda aqoonsigeeda injiilka weligiis ah. Imtixaanka kowaad waa in Ilaah laga cabsado, kan labaadna waa in isaga ammaan la siiyo, imtixaanka saddexaadna waa marka saacadda xukunku timaaddo. Kuwii kitaabka yar ka qaatay gacanta malaa’igta kowaad oo cunay, sida Yooxanaa loogu matalay cutubka tobnaad, waxay ammaaneen Ilaah imtixaankii labaad, dabadeedna waxay diyaar u noqdeen inay galaan xukunkii Nebukhadnesar. Xarriiq ka dambaysa xarriiq, imtixaankii kowaad ee Sebtembar 11, 2001, wuxuu ahaa in la cuno kitaabka yar ee ku jiray gacanta malaa’igta xoogga badan. Imtixaankaasu wuxuu keenay imtixaankii xigay, kaas oo laba nooc oo caabudayaal ah lagu muujin lahaa ka hor imtixaanka saddexaad oo ugu dambeeya, kaas oo si fudud u muujiyey ama dabeecad la ammaanay, ama dabeecad gudcur ka buuxo.

Wagtiga shaabadaynta boqol iyo afar iyo afartan kun waa taariikhda laga bilaabo Sebtembar 11, 2001 ilaa sharciga Axadda ee dhowaan imanaya ee Maraykanka. Taariikhdaas masaalka tobanka gabdhoo birkadaha ah ayaa lagu celin doonaa oo loo oofin doonaa si waafaqsan eray kasta. Xaqiiqadaas ayaana markaas caddaynaysa in taariikhda wax sii sheegidda ee Xabaquuq laba ay iyaduna lagu celin doono oo loo oofin doono si waafaqsan eray kasta. Waxa kale oo ay ka dhigan tahay in muddada shaabadaynta boqol iyo afar iyo afartan kun ay tahay muddada saamaynta riyo kasta oo wax sii sheegid ah lagu celinayo oo loo oofinayo si waafaqsan eray kasta.

Daaniyeel cutubka kow iyo tobnaad, aayadda afartanaad, waxaa la furay wakhtiga dhammaadka sannadkii 1989. Aayaddu waxay ka bilaabmaysaa wakhtiga dhammaadka ee 1798, waxayna ku dhammaataa iyada oo calaamadaynaysa wakhtiga dhammaadka ee 1989. Khadba khad, wakhtiga

dhammaadka ee 1798 wuxuu la jaanqaadaa wakhtiga dhammaadka ee 1989. Taariikhda aayadda afartanaad, oo ka bilaabmayso 1798, kuna sii socota sharciga Axadda ee aayadda kow iyo afartan, waxay matalaysaa taariikhda bahalka dhulka (Maraykanka) sida boqortooyada lixaad ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah. Labada gees ee bahalka dhulka, Jamhuuriyadnimo iyo Protestantinimo, waxaa lagu metelay labada wakhti ee dhammaadka.

Wakhtiga shaabadaynta ee boqol iyo afartan iyo afarta kun, geeska Protestant-ka ayaa soo saari doona laba dabaqadood oo caabudayaal ah inta lagu jiro imtixaanka labaad ee saddexda imtixaan ee ku jira muddadaas. Dabaqad ka mid ah waxay yeelan doontaa suuradda Masiixa, halka dabaqadda kalena ay yeelan doonto suuradda bahalka. Wakhtigaas imtixaanka, geeska Jamhuuriga ah ayaa la midoobi doona geeska Protestant-ka ee riddada noqday, oo samayn doona suurad bahal, maadaama kaniisadaha Protestant-ku markaas la wareegi doonaan xukunka dawladda madaniga ah. Muddadaas wakhtiga ah waxaa metela aragti kasta oo ku jirta Erayga Ilaah, waayo halkaas ayey tahay meesha mid kasta oo ka mid ah “buugaagta Kitaabka Quduuska ahi ku kulmaan kuna dhammaadaan.”

Imtixaanka labaad ee taariikhdaas waa imtixaanka sanamka bahalka, gudaha ahaan gabdhaha bikradaha ah, iyo dibadda ahaan siyaasiyiinta labada xisbi siyaasadeed ee is-haya. Imtixaankaas waa imtixaanka ay tahay inaan ka gudubno “ka hor intaan albaabka naxariistu xidhmin” marka sharciga Axadda ee dhow dhow yimaado. Imtixaankaas waa imtixaanka aan ka gudubno “ka hor intaan nala shaabadayn.” Imtixaankaas waa imtixaanka halkaas oo “masiirkeenna daa’imka ahi lagu go’aamin doono.”

Waxaannu daraasaddan ku sii wadi doonaa maqaalka xiga.

“Malaa’ig kale oo xoog badan ayaa loo diray inuu dhulka ku soo dego. Ciise wuxuu gacantiisa geliyey qoraal, oo markuu dhulka yimid ayuu ku qayliyey, ‘Baabuloon way dhacday, way dhacday.’ Markaasaan haddana arkay kuwii niyad jabay iyadoo indhahooda kor ugu qaadaya samada, iyadoo rumaysad iyo rajo ku eegaya muuqashada Rabbigooda. Laakiin qaar badan waxay u ekaayeen inay ku sii jireen xaalad doqonnimo ah, sidii kuwo hurda; hase ahaatee, waxaan wejiyadooda ka arkayay raad murugo qoto dheer ah. Kuwii niyad jabay waxay Qorniinka ka arkeen inay ku jireen wakhtiga dib-u-dhaca, iyo inay tahay inay samir ku sugaan oofinta muujinta. Isla caddayntii ku hoggaamisay inay Rabbigooda sugaan sannadkii 1843, ayaa ku hoggaamisay inay filayaan Isaga sannadkii 1844. Habase yeeshee, waxaan arkay in intooda badani aanay lahayn tamartii calaamadisay rumaysadkoodii 1843. Niyad-jabkoodii ayaa daciifiyey rumaysadkooda....”

“Sida adeegiddii Ciise ugu dhammaatay meesha quduuska ah, oo uu u gudbay meesha ugu quduusan, halkaasna uu istaagay sanduuqii axdiga ee sharciga Ilaah ku jiray hortiiisa, ayuu dunida u soo diray malaa’ig kale oo xoog badan oo wadata farriin saddexaad. Warqad duuban ayaa gacanta malaa’igta la geliyey, oo markii ay dhulka ku soo degtay iyada oo leh xoog iyo haybad, waxay ku dhawaaqday digniin laga cabsado, oo ay la socoto hanjabaaddii ugu daranayd ee weligeed bani-aadam loo sidaa. Farriintan waxaa loo talagalay in carruurta Ilaah laga digtoonaado, iyadoo la tusayo saacadda jirraabadda iyo cidhiidhiga ee hortooda taal. Malaa’igtii waxay tidhi, ‘Waxaa lagu soo gelin doonaa dagaal dhow oo ay la galaan bahalka

iyo sanamkiisa. Rajadooda keliya ee nolosha weligeed ahu waa inay ku sii adkaystaan. In kastoo noloshoodu halis ku jirto, waa inay runta si adag ugu dhegganaadaan.’ Malaa’igta saddexaad farriinteeda waxay ku soo gebogabaysay sidan: ‘Halkan waxaa ku taal dulqaadka quduusiinta: halkan waxaa ku sugan kuwa xajiya amarrada Ilaah, iyo rumaysadka Ciise.’ Markay erayadan ku celcelinaysay, waxay tilmaantay meesha quduuska ugu quduusan ee macbudka samada. Maskaxda dhammaan kuwa aqbala farriintan waxaa loo jeediyaa meesha ugu quduusan, halkaas oo Ciise sanduuqa hortiisa taagan yahay, isaga oo bixinaya shafeecadiisii ugu dambaysay kuwa weli naxariistu u hadhsan tahay oo dhan iyo kuwa si jaahilnimo ah u jebiyey sharciga Ilaah. Kafaaraggudkan waxaa loo sameeyaa kuwii dhintay ee xaqa ahaa iyo kuwa nool ee xaqa ahba. Waxa uu ku jiraa dhammaan kuwii dhintay iyagoo Masiixa ku kalsoon, laakiin maadaama aanay helin iftiinka ku saabsan amarrada Ilaah, waxay si jaahilnimo ah u dembaabeen iyagoo ku xadgudbay qawaaniintiisa.” Early Writings, 245, 255.